

МОДЕЛ ЗА ОЦЕНКА СТРУКТУРАТА НА ОДИТОРСКИТЕ ПРАКТИКИ

Жасмина Маджид

Абстракт: В статията е предложен модел, който позволява групирането на одиторите (практикуващи свободна професия или чрез СОП) в три основни категории: малки, средни и големи одиторски практики. Целта на това разпределение е последващ анализ спрямо други показатели предварително сформирани групи предприятия. Това е първият от поредицата модели в състава на методология за оценка на одиторските практики в България. Неговото място в системата означава, че той трябва първоначално да групира одиторските практики в три категории в зависимост от определени параметри.

Ключови думи: модел, одит, практики, групиране, оценка, свободна професия

MODEL FOR EVALUATION OF THE STRUCTURE OF AUDIT PRACTICES

Jasminne Majid

Abstract: The article proposes a model that allows the grouping of auditors (freelancers or SENs) in three main categories: small, medium and large audit practices. The purpose of this distribution is a subsequent analysis against other indicators of pre-formed groups of enterprises. This is the first of a series of models in the methodology for evaluating audit practices in Bulgaria. Its place in the system means that it must initially group audit practices into three categories according to certain parameters.

Key words: model, audit, practices, grouping, evaluation, freelance

Въведение

В одиторския бизнес в България има проблем, свързан със занижаване заплащането на одиторската услуга поради голямата разлика в коефициентите на регионална база за брой предприятия на одитор в различните 8 региона. Тъй като в страната повечето одиторски практики работят предимно в своя регион, това поставя одиторските практики с нисък коефициент на регионална база за брой предприятия на одитор пред трудност, свързана с привличането на нови клиенти. Те са принудени да търсят клиенти в другите региони и преди това са склонни да предложат по-ниска цена на одиторската услуга, често за сметка на качеството на изпълнението на услугата. По-ниското заплащане, което получават, възпрепятства възможността им да развият вътрешно знание в одиторската си практика и да усъвършенстват одитната методология, с която работят.

В настоящата статия е предложен един от моделите, който позволява групирането на одиторите (практикуващи свободна професия или чрез СОП) в три основни категории: малки, средни и големи одиторски практики. Този модел може да предостави входни данни за оценка на одиторските практики в България.

Общо описание за разработка на моделите за оценка

Фиг. 1 Общо описание за разработка на моделите за оценка

Настоящият модел е представен съгласно представеното по-горе общо описание за разработката на моделите за оценка,

Наименование на модела

Модел за оценка структурата на одиторските практики

Основна цел на модела

Този модел позволява групирането на одиторите (практикуващи свободна професия или чрез СОП) в три основни категории: малки, средни и големи одиторски практики. Целта на това разпределение е последващ анализ спрямо други показатели на вече оформените групи предприятия[1][2].

Място на модела в системата от модели за оценка на одиторските практики в България

Това е първият от поредицата модели в състава на методологията за оценка на одиторските практики в България. Неговото място в системата означава, че той трябва първоначално да групира одиторските практики в три категории в зависимост от определени параметри.

Тип на модела

Типът модела е оценъчен с експерти[3][4], тъй като трите компонента, според които одиторските практики се групират в категории – малки, средни и големи, са с различна тежест. Тази тежест е определена чрез допитване до експерти. Компонентите на модела, формиращи групирането, са следните:

Компонент 1, наричан по-долу X1. Приходи от одиторска дейност за предходната година.

За малка одиторска практика се смята такава с приходи за предходната година под 150 000 лв.: за средна се смята такава с приходи между 150 000 и 500 000 лв., а за голяма – с приходи над 500 000 лв.

Компонент 2, наричан по-долу X2. Брой одитирани предприятия за предходната година.

За малка одиторска практика се смята такава, одитирала до 10 предприятия за предходната година; за средна се смята такава, одитирала между 10 и 50 предприятия за предходната година, а за голяма одиторска практика – такава, извършила над 50 одита за предходната година.

Компонент 3, наричан по-долу X3. Брой персонал в одиторската практика.

За малка одиторска практика се смята такава с персонал до 10 души; за средна се смята такава, разполагаща с персонал между 10 и 50 души, а за голяма одиторска практика – такава с над 50 души персонал.

С цел определяне теглата на компонентите, според които ще се извърши групирането на одиторски практики в трите категории, е използвано експертно мнение на 10 служители в 3 различни одиторски практика (трима от тях ДЕС и 7 помощник-одитори).

Към тях бяха отнесени следните въпроси:

1. Как бихте подредили по-важност с цел определяне големината на одиторска практика (със скала от 1 до 3, с единица за най-важен) следните компоненти:

Приходи от одиторска дейност за предходната година – X1.

Брой одитирани предприятия за предходната година – X2.

Брой персонал в одиторската практика – X3.

	X1	X2	X3
Експерт 1	1	2	3
Експерт 2	2	3	1
Експерт 3	2	3	1
Експерт 4	2	1	3
Експерт 5	1	2	3
Експерт 6	3	1	2
Експерт 7	1	3	2
Експерт 8	3	1	2
Експерт 9	3	2	1
Експерт 10	1	3	2
Класация място:	I	III	II

Табл. 1, Таблица с експертни отговори на въпрос 1 относно тежестта на компоненти към т. 4. Тип на модела от фиг. 1.

След извършване анализ на отговора, към експертите беше зададен втори въпрос с отворен отговор:

1. Каква смятате, че трябва да бъде относителната тежест на всеки от трите компонента на оценка големината на одиторската практика с оглед получените резултати от въпрос 1?

	Компонент Приходи (1-ви по важност)	Компонент Персонал (2-ри по важност)	Компонент Брой одитирани предприятия (3-ти по важност)
Експерт 1	0.40	0.35	0.25
Експерт 2	0.45	0.30	0.25
Експерт 3	0.40	0.35	0.25
Експерт 4	0.40	0.35	0.25
Експерт 5	0.41	0.34	0.25
Експерт 6	0.40	0.35	0.25
Експерт 7	0.39	0.35	0.26
Експерт 8	0.40	0.35	0.25
Експерт 9	0.35	0.34	0.21
Експерт 10	0.40	0.35	0.25
Резултат (сума/10):	0.40	0.343	0.247

Табл. 2. Разпределение по важност на трите компонента

С оглед по-лесното боравене с резултата, закръгляме компонентните тегла за оценка до 5 стотни и получаваме:

Компонент	Тегло на компонента
Приходи от одиторска дейност за предходната година	0.40
Брой персонал в одиторската практика	0.35
Брой одитирани предприятия	0.25

Табл. 3. Резултати от експертни отговори относно тежестта на компоненти т. 4. Тип на Модела от фиг. 1.

Вече имаме определени теглата на компонентите X1, X2 и X3.

При този модел на оценка използваме подхода за точково оценяване.

В този случай следва да определим и броя точки, който ще даваме за отговор, водещ до определение за малка, средна или голяма одиторска практика, по отделните компоненти. Точките са, както следва:

- малка одиторска практика – 20 т.
- средна одиторска практика – 40 т.
- голяма одиторска практика – 60 т.

Критериите за финална оценка са:

- до 29 т. – одиторската практика е малка;
- от 30 до 49 – одиторската практика е средна;
- над 50 т. – одиторската практика е голяма.

Входни данни на модела

На входа на модела се подават данни от анкетна карта с въпроси, отнасящи се до приходите, броя клиенти и броя персонал на одиторската практика за предходната година, разпределени в съответни количествени скали, съответстващи на цифрите от определенията на компонентите на посочения метод за оценка.

Периодичност на извличане на данни

Входните данни, отнасящи се до този модел, се извличат ежегодно, в началото на всяка година като оценката се извършва на база данните от предходната.

Резултати на изхода на модела

Резултатът от този модел е категоризация на одиторската практика в една от трите категории:

- малка одиторска практика;
- средна одиторска практика;
- голяма одиторска практика.

Структура на модела

В структурно отношение моделът се състои от следните компоненти:

1. Компонент на получаване на началните данни от анкетна карта, адресирана към ДЕС.
2. Компонент на съпоставяне на цифровите данни с критериите, посочени за малка, средна и голяма одиторска практика.
3. Компонент който се включва само при наличие на различия (например спрямо компонента, отнасящ се до приходите се класифицира като голяма, спрямо компонента за персонала се класифицира като средна или малка, а спрямо компонента за брой одитирани предприятия – като малка), тогава се изчисляват теглата на компонентите. Ако трите компонента показват съотнасяне към една и съща група, не се правят изчисления с теглата.
4. Ако компонент 3 не се използва, следва категоризация – одитната практика се категоризира като малка, средна или голяма. Ако компонент 3 се използва, следват изчисления по следната таблица:

	Стойност	Тегло	Оценка
X1	20/40/60	0.40	8/16/24
X2	20/40/60	0.35	7/14/21
X3	20/40/60	0.25	5/10/15
Оценка:			=сума

Табл. 4. Описателна таблица за точковото оценяване към т. 1.8. Структура на компонентите на модела от фиг. 1.

5. Категоризацията се прави според оценката.

Последователност на изпълнение

Изпълнението на определените компоненти става в зависимост от различните сценарий. Възможните сценарий са 3, като те имат свой под сценарий.

Сценарий 1.

Когато входните данни от анкетата недвусмислено показват категоризацията на практиката, тъй като и по трите компонента тя попада в една и съща група.

Под сценариите тук отново са 3 в зависимост от това, дали всички отговори, които одиторът е подал, водят до разпределение на практиката в групата на малка, средна или голяма такава:

Фиг. 2. Под сценарий 1, 2 и 3 на сценарий 1 от фиг. 1, т. 1.9. Последователност на изпълнението от фиг. 1.

Сценарий 2.

Когато входните данни на два от компонентите са еднакви, а на останалия се различават. В този случай под сценариите са 27.

Фиг. 3. Под сценарий 1 и 2 на сценарий 2 от фиг. 1, от т. 1.8. Последователност на изпълнението от фиг. 1.

	Стойност	Тегло	Оценка
X1	20	0.40	8
X2	20	0.35	7
X3	40	0.25	10
Оценка:			25

Табл. 5 Под сценарий 1 на сценарий 2

Оценката в под сценарий 1 е 25, следователно одиторската практика е малка.

	Стойност	Тегло	Оценка
X1	20	0.40	8
X2	20	0.35	7
X3	60	0.25	15
Оценка:			30

Табл.6. Под сценарий 2 на сценарий 2

Оценката в под сценарий 2 е 30, следователно одиторската практика е средна.

Фиг.4. Под сценарий 3 и 4 на сценарий 2 от фиг. 1, от т. 1.8. Последователност на изпълнението от фиг. 1.

	Стойност	Тегло	Оценка
X1	40	0.40	16
X2	40	0.35	14
X3	60	0.25	15
Оценка:			45

Табл. 7. Под сценарий 3 на сценарий 2

	Стойност	Тегло	Оценка
X1	40	0.40	16
X2	40	0.35	14
X3	20	0.25	5
Оценка:			25

Табл. 8. Под сценарий 4 на сценарий 2

Оценката в под сценарий 4 на сценарий 2 е 25, следователно одиторската практика е малка.

Фиг. 5. Под сценарий 5 и 6 на сценарий 2 от фиг. 1, от т. 1.9. Последователност на изпълнението от фиг. 1.

	Стойност	Тегло	Оценка
X1	60	0.40	24
X2	60	0.35	21
X3	20	0.25	5
Оценка:			50

Табл. 9. Под сценарий 5 на сценарий 2

Оценката в под сценарии 6 на сценарий 2 е 50, следователно одиторската практика е голяма.

	Стойност	Тегло	Оценка
X1	60	0.40	24
X2	60	0.35	21
X3	40	0.25	10
Оценка:			55

Табл. 10. Под сценарий 6 на сценарий 2

Аналогично се представят и другите 21 под сценария на сценарий 2.

Сценарий 3.

Когато входните данни на всяка от 3-те компоненти са различни. В този случай под сценариите са 81.

Ще разгледаме само един от тях

Фиг. 6. Под сценарий 1 на сценарий 3 от фиг. 1, от т. 1.9. Последователност на изпълнението от фиг. 1.

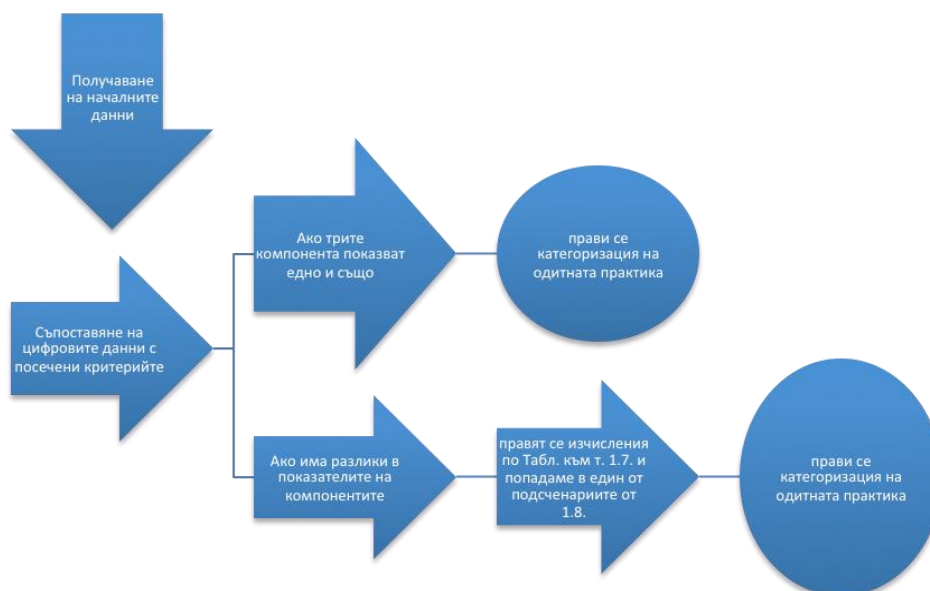
	Стойност	Тегло	Оценка
X1	40	0.40	16
X2	60	0.35	21
X3	20	0.25	5
Оценка:			55

Табл. 11. Под сценарий 1 на сценарий 3

Оценката в под сценарий 1 на сценарий 3 е 55, следователно одиторската практика е голяма.

Технология на модела

Схемата на модела показва стъпките от получаването на данните до категоризацията на одитната практика.

Фиг. 7. Технология на Модел 1

Изводи и заключения

Независимият финансов одит е натоварен от обществото и нормативните регулации с ролята на гарант за вярното и честното представяне на информацията във финансовите отчети на предприятието. Ролята на одитора в решаване на проблема с достоверността на финансовите отчети е съществена и би могло да се твърди, че повишаване качеството на одиторските услуги представлява възможност за усъвършенстване на процеса за достоверно представяне. С цел да се установят някои базови критерии за тяхното оценяване са изградени и приложени модели за оценка на одиторските практики в България. В настоящата статия е предложен модел, който позволява групирането на одиторите (практикуващи свободна професия или чрез СОП) в три основни категории: малки, средни и големи одиторски практики. Целта на това разпределение е последващ анализ спрямо други показатели предварително сформирани групи предприятия.

Литература

- [1]. Международен одиторски стандарт 260 (преработен), Комуникация на одиторски въпроси с лицата, натоварени с общо управление. (В сила за одити на финансови отчети за периоди, завършващи на или след 15 декември 2016 г.) книга, Одитна политика: Поуки от кризата, Брюксел, 13.10.2010, COM(2010) 561
- [2]. Тошкова, Мария, Анализ на практиките при управление на взаимоотношенията с клиенти в сектора на счетоводните бизнес услуги в България, Списание Хай Тек, Том 4, No. 1(2020)/ HiTech Journal, V. 4, N. 1, p. 11-24, дек. 2020., ISSN 2534-9996
- [3]. Технология на инспекциите – практики в рамките на ЕС, Информационен материал, комисия за публичен надзор над регистрираните одитори, дирекция „Методология и международни връзки” № 2/ 2010 г.
- [4.] Тошкова, Мария. Фактори за формиране и модифициране на организационния имидж. Списание ХайТек / HiTech Journal, [S.l.], v. 3, n. 1, p. 18-27, дек. 2019. ISSN 2534-9996.